Küresel Belirsizliklerin Ekonomik Yansımaları: OECD Ülkeleri Üzerine Bir Panel Veri Analizi

Economic Reflections of Global Uncertainties: A Panel Data Analysis on OECD Countries

Assoc. Prof. Dr. Mustafa Batuhan Tufaner 0000-0003-0415-4368
Prof. Dr. İlyas Sözen 0000-0002-6503-4696

Abstract

This study examines the effects of economic policy uncertainty (EPU) and geopolitical risk uncertainty (GPR) on economic growth. Increasing uncertainties in the global economy directly affect investment decisions, consumer confidence, and market stability. In the study, the effects of EPU and GPR on Gross Domestic Product (GDP) were analyzed using a panel data set for the period 2003-2021 for OECD countries. The analyses conducted with the Panel Vector Autoregression (PVAR) method reveal that economic policy uncertainty has a strong and statistically significant negative effect on economic growth. On the other hand, the effect of geopolitical risk uncertainty on economic growth was found to be more limited and short-term. The findings of the study show that policy makers should develop measures to reduce economic uncertainties and that predictable macroeconomic policies in particular play a critical role for sustainable growth.

1 Giriş

Ekonomik politika belirsizliği (EPU) ve jeopolitik risk belirsizliği (GPR), son yıllarda ekonomik büyüme üzerindeki etkileri açısından geniş bir akademik tartışma konusu haline gelmiştir. Küreselleşmenin hız kazandığı günümüz dünyasında, ekonomik ve politik belirsizlikler firmaların yatırım kararlarından hane halklarının tüketim tercihlerine kadar geniş bir yelpazede etkiler yaratmaktadır (Baker, vd, 2016). Özellikle ekonomik büyüme ile doğrudan bağlantılı olan bu faktörler, piyasa istikrarını bozmakta, yatırımcı beklentilerini değiştirmekte ve hükümet politikalarının etkinliğini sınırlandırmaktadır (Bernanke, 1983).

Ekonomik belirsizlik, makroekonomik değişkenler üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkileri nedeniyle literatürde detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Ekonomik politika belirsizliği, hükümetlerin maliye ve para politikalarındaki belirsizliklerden kaynaklanırken, jeopolitik risk belirsizliği ise savaşlar, terör olayları ve uluslararası siyasi krizler gibi unsurların ekonomik kararları nasıl etkilediğini açıklamaktadır (Caldara, vd, 2022).

Ekonomik politika belirsizliği ve jeopolitik riskin ekonomik büyüme üzerindeki etkileri, ülkeler arasındaki yapısal farklılıklar ve dönemsel ekonomik dalgalanmalara bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Belirsizlikler, yatırım harcamalarının ertelenmesine ve finansal piyasalardaki dalgalanmaların artmasına neden olmakta, bu durum da uzun vadede ekonomik büyüme oranlarını düşürebilmektedir (Bloom, 2009). Özellikle gelişmekte olan ülkeler, ekonomik ve siyasi istikrarsızlık nedeniyle belirsizliklerden daha fazla etkilenmekte ve büyüme potansiyellerini tam anlamıyla gerçekleştirememektedir (Rodrik, 1991).

Bu çalışmada, ekonomik politika belirsizliği ve jeopolitik risk belirsizliğinin ekonomik büyüme üzerindeki etkileri panel veri analizi yöntemi kullanılarak incelenmektedir. Çalışmanın amacı, OECD ülkeleri özelinde EPU ve GPR'nin ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini ampirik olarak ortaya koymaktır.

Çalışma beş ana bölümden oluşmaktadır. İkinci bölümde, ekonomik belirsizlik ve ekonomik büyüme ilişkisini ele alan teorik çerçeve sunulmaktadır. Üçüncü bölümde, konuyla ilgili daha önce yapılan çalışmalar detaylı şekilde incelenerek ilgili literatür sunulmaktadır. Dördüncü bölümde, kullanılan veri seti ve metodoloji açıklanmakta, beşinci bölümde ise panel veri analizine dayalı ampirik bulgular değerlendirilmektedir.

2 Teorik Çerçeve

Ekonomik belirsizlik, firmaların ve bireylerin karar alma süreçlerini doğrudan etkileyerek yatırım, tüketim ve üretim kararlarında değişikliklere yol açmaktadır (Bernanke, 1983). Klasik büyüme teorileri (Solow, 1956), sermaye birikimi ve teknolojik ilerlemeyi ekonomik büyümenin ana dinamikleri olarak kabul ederken, belirsizlik faktörü bu süreçleri yavaşlatıcı bir unsur olarak ele alınmaktadır. Yeni Keynesyen modeller ise firmaların fiyatlama ve yatırım kararlarını etkileyen faktörler arasında ekonomik belirsizliği önemli bir unsur olarak görmekte ve beklentilerin ekonomik döngüler üzerindeki rolünü vurgulamaktadır (Blanchard, vd, 1989). Belirsizlik arttığında firmalar yatırım kararlarını ertelemekte, tüketiciler ise harcamalarını azaltmaktadır. Bu da toplam talepte daralmaya neden olarak ekonomik büyümeyi yavaşlatmaktadır.

Ekonomik politika belirsizliği, hükümetlerin uyguladığı makroekonomik politikalar hakkında öngörülebilirliğin azalmasıyla ortaya çıkmaktadır. Bu belirsizlik çeşitli şekillerde ekonomik büyümeyi etkileyebilmektedir:

- **İç ve Dış Yatırımlar:** EPU'nun yüksek olduğu dönemlerde yatırımcılar, gelecekteki politika değişikliklerine ilişkin belirsizlik nedeniyle yatırımlarını azaltmaktadır (Bloom, 2009).
- **Finansal Piyasalar Üzerindeki Etkiler:** Ekonomik politika belirsizliği, faiz oranlarının ve kredi maliyetlerinin artmasına yol açarak ekonomik büyüme üzerinde negatif bir baskı oluşturabilir (Pastor, vd, 2012).
- **Hanehalkı Tüketim Davranışları:** Keynesyen tüketim teorilerine göre, gelecekteki gelir belirsizliği arttıkça bireyler daha fazla tasarruf eğilimine girmektedir (Hall, 1978).

Jeopolitik risk belirsizliği ise, savaşlar, terör olayları, uluslararası siyasi krizler ve diplomatik gerilimlerden kaynaklanmaktadır (Caldara, vd, 2022). Artan jeopolitik riskler, yabancı yatırımcıların riskten kaçınmasına neden olarak doğrudan yabancı yatırım (DYY) girişlerini azaltmaktadır (Rodrik, 1991). Ticaret savaşları, ambargolar ve yaptırımlar küresel tedarik zincirlerini olumsuz etkileyerek üretim maliyetlerini artırmaktadır (Bown, 2020). Jeopolitik riskler özellikle petrol ve doğal gaz gibi enerji piyasalarını doğrudan etkilemektedir (Kilian, 2009).

Merkez bankaları ve hükümetler, ekonomik belirsizliklere karşı çeşitli politika araçları geliştirmektedir. Ancak, ekonomik ve jeopolitik belirsizliklerin aşırı derecede yükseldiği durumlarda, politika etkinliği azalabilmektedir. Belirsizlik dönemlerinde merkez bankaları faiz oranlarını düşük tutarak ekonomik büyümeyi desteklemeye çalışmaktadır (Taylor, 1993). Hükümetler ise, ekonomik durgunluk dönemlerinde kamu harcamalarını artırarak ekonomik büyümeyi destekleyebilir (Barro, 1990).

3 İlgili Literatür

Ekonomik politika belirsizliği ve jeopolitik risk belirsizliğinin GSYH üzerindeki etkisini inceleyen çalışmalar son yıllarda önemli bir artış göstermiştir. Bloom (2009), ekonomik belirsizliğin firmaların yatırım ve istihdam kararları üzerindeki etkisini analiz etmiş ve belirsizlik arttıkça ekonomik faaliyetlerin yavaşladığını göstermiştir. Baker, vd, (2016) tarafından geliştirilen ekonomik politika belirsizliği endeksi (EPU), belirsizliğin ölçülmesi ve makroekonomik değişkenlerle ilişkilendirilmesi açısından önemli bir katkı sağlamıştır.

Caldara, vd, (2018), jeopolitik risklerin ekonomik büyüme üzerindeki etkisini incelemiş ve özellikle gelişmekte olan ülkelerde doğrudan yabancı yatırım akışlarını azalttığını ve ekonomik büyümeyi yavaşlattığını göstermiştir. Bernanke (1983), belirsizliğin yatırım kararları üzerindeki olumsuz etkilerini vurgulamış ve firmaların belirsizlik nedeniyle bekle-gör stratejisi benimsediğini öne sürmüştür. Aisen, vd, (2013), siyasi belirsizliğin makroekonomik istikrarsızlık yarattığını ve büyüme oranlarını düşürdüğünü göstermektedir.

Son yıllarda yapılan çalışmalar, ekonomik belirsizlik ve büyüme arasındaki ilişkinin ülke ve dönem bazında farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Antonakakis, vd, (2013), Avrupa'daki ekonomik belirsizliğin ekonomik büyüme üzerindeki asimetrik etkilerini analiz etmiş ve belirsizliğin kriz dönemlerinde daha belirgin hale geldiğini göstermiştir. Levchenko, vd, (2009) ise, belirsizliğin ticaret kanalı üzerinden ekonomik büyümeyi etkileyebileceğini ifade etmektedir.

4 Veri ve Yöntem

Çalışmada 10 OECD ülkesi (ABD, Almanya, Avusturalya, Fransa, G. Kore, İspanya, İtalya, Japonya, Kanada ve Şili) için ekonomi politikası belirsizliği ve jeopolitik riskin GSYH üzerindeki etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. 2003-2021 dönemi yıllık verilerle incelenmiştir. Ekonomi politika belirsizliği verisi Economic Policy Uncertainity veri tabanından, jeopolitik risk endeksi GPR'den ve GSYH verisi ise OECD veri tabanından elde edilmiştir. Verileri normalleştirmek amacıyla tüm değişkenlerin logaritmik halleri alınmıştır. Değişkenlere ait tanımlayıcı istatistikler aşağıdaki Tablo 1'de yer almaktadır.

Değişken	Gözlem	Ortalama	Std. Hata	Minimum	Maksimum
LGSYH	190	14.57596	0.9930805	12.05296	16.96461
LEPB	190	4.853227	0.4395952	3.762063	6.140409
LJPR	190	-1.669927	1.334041	-5.177978	1.47011

Tablo 1. *Tanımlayıcı İstatistikler*

Panel veriler kullanılarak oluşturulan panel veri modelleri, birim ve zaman boyutunun büyüklüğüne ve modelin bazı varsayımları sağlayıp sağlamadığına bağlı olarak çeşitli yöntemlerle tahmin edilir. Hata teriminde birimler arası korelasyon varsa, birinci nesil tahminciler bu korelasyonu dikkate almadıkları için yetersizdir. Birimler arası korelasyon olması durumunda bunu dikkate alan yeni nesil panel veri analiz yöntemleri kullanılmalıdır.

Birimler arası korelasyonun varlığı test edildikten sonra birim kök testi için tahminci seçilmesi ve değişkenlerin durağanlığının sınanması gerekmektedir. Değişkenler durağan hale getirildikten sonra PVAR (Panel Vektör Otoregresyon) analizine geçilmektedir. VAR modelleri dışsal değişkenlerin çoklu gecikmelerini içermektedir (Sigmund, vd, 2021). PVAR modelleri hem dışsal değişkenlerin çoklu gecikmelerini hem de birimlerin heterojenliğini göz önünde bulundurmaktadır. Dolayısıyla bu yöntem, değişkenler arasındaki etkileşimin tutarlı

bir analizini ve dışsal şoklara yanıt verebilme kabiliyetini ölçmektedir (Teng, vd, 2021). PVAR denklemi aşağıdaki gibi oluşturulmaktadır;

$$Y_{it} = Y_{it-1}A_1 + Y_{it-2}A_2 + \cdots + Y_{it-p+1}A_{p-1} + Y_{it-p}A_p + X_{it}B + u_i + e_{it} \quad (1)$$

Burada Y_{it} bağımlı değişkenlerin (1×k) vektörü, X_{it} dışsal yardımcı değişkenlerin (1×l) vektörü ve u_i ve e_{it} sırasıyla bağımlı değişkene özgü panel sabit etkilerinin ve kendine özgü hataların (1 × k) vektörleridir. (k×k) matrisler A_1, A_2,..., A_{p-1}, A_p ve (l×k) matris B tahmin edilecek parametrelerdir (Michael, vd, 2016).

PVAR matrisinin tüm modülleri kesinlikle 1'den küçükse PVAR modelinin kararlı olduğu ifade edilebilir (Lütkepohl, 2005). Kararlılık, PVAR'ın tersine çevrilebilir olduğunu ve sonsuz sıralı vektör hareketli ortalama (VMA) gösterimine sahip olduğunu, tahmini etki-tepki fonksiyonlarına (IRF'ler) ve tahmin hatası varyans ayrıştırmalarına (FEVD'ler) bilinen bir yorum sağlamaktadır. Tahmin hatası aşağıdaki denklemdeki gibi hesaplanmaktadır;

$$Y_{it+h} - E(Y_{it+h}) = \sum_{i=0}^{h-1} e_i(t+h-i)\,\Phi_i \quad (2)$$

Burada Y_{it+h}, t+h anında gözlenen vektördür ve $E(Y_{ith})$, t anında yapılan h-adım ileri tahmin edilen vektördür. Şokları, her değişkenin tahmin hatası varyansına katkısını izole etmek için matris P kullanarak ortogonalize edilmektedir. Ortogonalize edilmiş şoklar e_{itP-1}, tahmin hatası varyansının basit bir şekilde ayrıştırılmasına izin veren bir kovaryans matrisine sahiptir (Michael, vd, 2016).

5 Ampirik Bulgular

Analizde kullanılacak yönteme karar verilmesi için öncelikle birimler arası korelasyon testi yapılmıştır. Pesaran CD testinin sonuçları aşağıdaki Tablo 2'de verilmiştir. Test sonuçları incelendiğinde her üç değişkenin de birimler arası korelasyona sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Değişken	**CD Testi**
LGSYH	28.67***
LEPB	21.60***
LJPR	16.86***

Not: *** %1 ** %5 * %10 düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Tablo 2. *Birimler Arası Korelasyon Testi Sonuçları*

Gecikme uzunluğunun daha düşük veya daha yüksek seçilmesi değişkenlerin varyansının daha yüksek çıkabilmesine yol açabilmektedir (Katos, vd, 2000). Dolayısıyla, analizin ikinci adımında model için optimum gecikme uzunluğu belirlenmiştir. Aşağıdaki Tablo 3'te gecikme uzunluğu sonuçları yer almaktadır. Akaike Bilgi Kriteri (AIC)'ne göre optimum gecikme uzunluğu 2 iken, Bayes Bilgi Kriteri (BIC) ve Hannan-Quin Bilgi Kriteri (HQIC)'ne göre ise optimum gecikme uzunluğu 1'dir. BIC ve HQIC temel alınarak optimum gecikme uzunluğu 1 olarak seçilmiştir.

Gecikme	**CD**	**J**	**J olasılık**	**MBIC**	**MAIC**	**MQIC**
1	-0.3636082	45.42907	0.1348256	-112.3239*	-26.57093	-60.95175*
2	-0.5267162	25.2544	0.5602073	-93.06032	-28.7456*	-54.53121
3	-4.587981	21.18569	0.2701483	-57.69079	-14.81431	-32.00471
4	-6.367875	3.062507	0.9617651	-36.37573	-14.93749	-23.5327

Not: * optimum gecikme uzunluğunu göstermektedir.

Tablo 3. *Gecikme Uzunluğu Sonuçları*

	CADF	
Değişken	**Trendsiz**	**Trendli**
LGSYH	-2.105	-2.526
LEPB	-1.930	-2.210
LJPR	-1.918	-2.367
DLGSYH	-2.849***	-2.953**
DLEPB	-2.742***	-2.784**
DLJPR	-3.248***	-3.259***

Not: *** %1 ** %5 * %10 düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Tablo 4. *Birim Kök Testi Sonuçları*

Analizin üçüncü aşamasında serilerin birim kök içerip içermediği kontrol edilmektedir. Seriler birimler arası korelasyona sahip olduğundan birimler arası korelasyonu dikkate alan ikinci nesil panel birim kök testlerinden Pesaran CADF birim kök testi uygulanmıştır. Panel birim kök testi sonuçlarına göre tüm değişkenler düzeyde

birim kök içermekte ve birinci farkta durağan hale geldikleri görülmektedir. Birim kök testine ait sonuçlar Tablo 4'te gösterilmiştir.

Panel birim kök testi sonucunda değişkenler durağan hale getirildikten sonra analizin dördüncü aşamasında panel VAR analizi yapılmıştır. Panel VAR analizinin sonuçları aşağıdaki Tablo 5'te yer almaktadır.

Bağımsız Değişken:DLGDP	**Katsayı**	**Standart Hata**	**Z değeri**
$DLGSYH_{t-1}$	-0.1753253	0.147252	-1.19
$DLEPB_{t-1}$	-0.050015***	0.0115823	-4.32
$DLJPR_{t-1}$	-0.0140662	0.010618	-1.32

Not: *** %1 düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

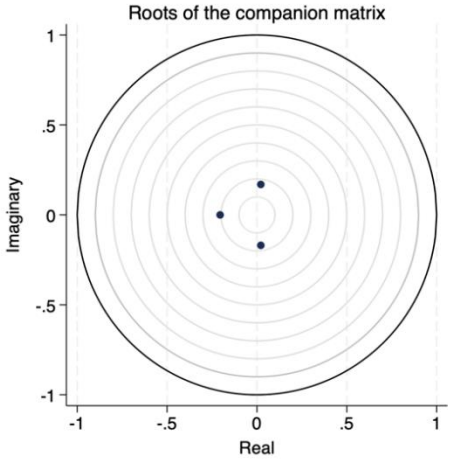
Tablo 5. *Panel VAR Modeli Tahmin Sonuçları*

Panel VAR analizi sonuçları incelendiğinde, ekonomik politika belirsizliğinin GSYH üzerinde negatif ve anlamlı bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Jeopolitik riskin GSYH üzerinde etkisi negatif ancak anlamlı değildir. Bu bulgular, ülkelerin ekonomik politika belirsizliğini, jeopolitik risklere göre daha fazla dikkate alması gerektiğini göstermektedir.

Analiz sonuçlarının güvenilirliğinin sınanabilmesi için kararlılık koşulunun sağlanması gerekmektedir. Gerçek ve hayali özdeğer sonuçları aşağıdaki Tablo 6'da ve birim çember grafiği ise aşağıdaki Grafik 1'de yer almaktadır. Özdeğer sonuçları ve birim çember grafiği incelendiğinde modül değerlerinin tamamının 1'den düşük olduğu, tüm köklerin birim çember içerisinde yer aldığı ve modelin kararlılık koşulunu sağladığı görülmektedir.

Özdeğer		**Modül**
Gerçek	**Hayali**	
-0.2048534	0	0.2048534
0.0216401	-0.1692575	0.1706352
0.0216401	0.1692575	0.1706352

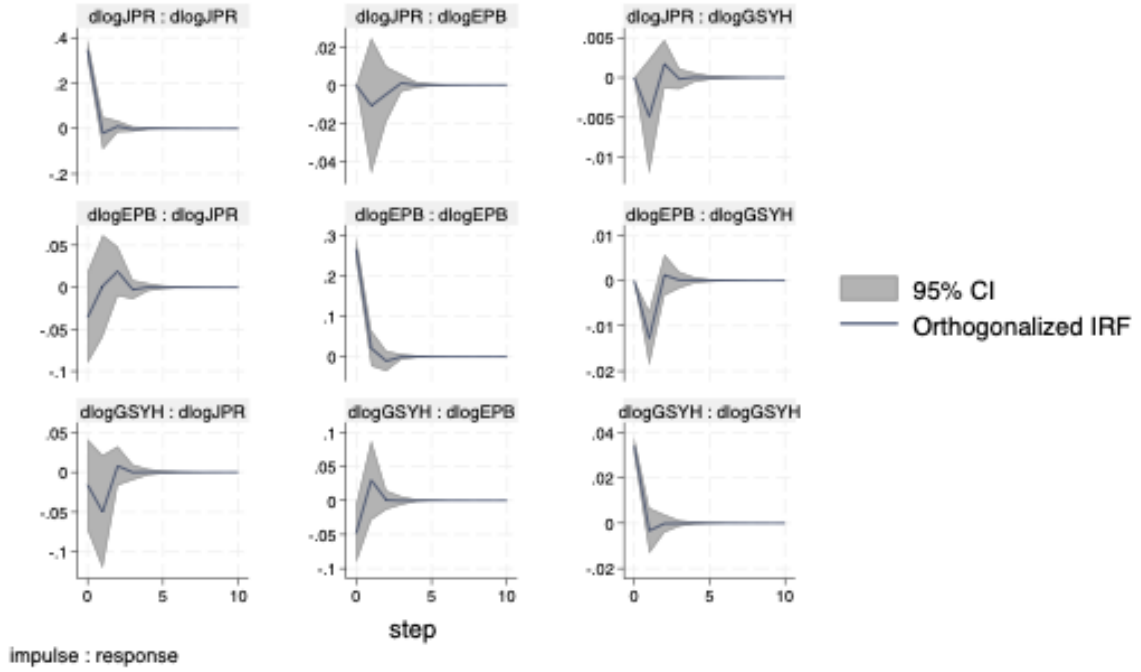
Tablo 6. *Özdeğer Sonuçları*

Grafik 1. *Birim Çember Grafiği*

Bir değişkende ortaya çıkan şokun diğer değişkenler üzerindeki dinamik etkileri etki-tepki fonksiyonları aracılığıyla gözlemlenmektedir. Etki-tepki analizinde diğer değişkenlerin şokları sıfıra eşitken, bir değişkendeki şokun zaman içerisindeki etkileri izlenmektedir. Etki-tepki fonksiyonları tahmin edilen panel VAR modelinin katsayılarından hareket etmektedir.

Grafik 2'de değişkenlerin etki-tepki fonksiyonları görülmektedir. Grafik 2, ekonomik belirsizliğin GSYH üzerinde kısa vadede negatif bir etki yarattığını ve bu etkinin yaklaşık 3-4 dönem sonra kaybolduğu anlaşılmaktadır. Bu etkinin kalıcı olmadığı ve ekonominin belirsizlik şoklarına karşı hızlı toparlanma eğiliminde olduğu görülmektedir. Jeopolitik risklerin ise GSYH üzerinde zayıf bir negatif etki yarattığı ve bu etkinin 1-2 dönem sonra kaybolduğu görülmektedir. Güven aralıkları dar olsa da bu etkilerin uzun dönemde önemsiz olduğu ifade edilebilmektedir. Dolayısıyla, jeopolitik risklerin GSYH üzerindeki etkisi ekonomik politika belirsizliği kadar güçlü olmayıp, etkisi kısa vadeli ve çabuk ortadan kalkmaktadır. GSYH ise kendi üzerinde pozitif bir etki yaratmakta ve bu etki 3-4 dönem sonra sıfıra yaklaşmaktadır. Bu bağlamda, GSYH'nın kendi dinamiklerinden kısa vadede pozitif etkilendiği, ancak bu etkinin uzun vadede sürdürülebilir olmadığı ifade edilebilmektedir.

Grafik 2. *Etki-Tepki Fonksiyonları*

Analizin takip eden aşamasında panel VAR modelindeki dinamik ilişkinlerin daha iyi anlaşılması için varyans ayrıştırma analizi yapılmıştır. Varyans ayrıştırma analizi, belirli bir dönem için bir değişkende ortaya çıkan değişimin diğer değişkenlerdeki şoklardan kaynaklandığını göstermektedir. Bu çerçevede, bir değişkende meydana gelen şokların diğer değişkenler üzerindeki etkisi gözlemlenmektedir. Analizde tahmin ufku 10 yıl olarak belirlenmiştir. Aşağıdaki Tablo 7'de varyans ayrıştırma analizinin sonuçları yer almaktadır.

Tepki Değişkeni ve Tahmin Ufku	**Etki Değişkeni**		
DLGSYH	**DLGSYH**	**DLEPB**	**DLJPR**
0	0	0	0
1	1	0	0
2	0.8625749	0.1199024	0.0175227
3	0.8598786	0.1205466	0.0195748
4	0.8598576	0.1205459	0.0195966
5	0.8598562	0.1205468	0.0195969
6	0.859856	0.1205469	0.019597
7	0.859856	0.1205469	0.019597
8	0.859856	0.1205469	0.019597
9	0.859856	0.1205469	0.019597
10	0.859856	0.1205469	0.019597

Tablo 7. *Varyans Ayrıştırması*

Tablo 7'ye bakıldığında, başlangıçta GSYH değişkeninin varyansının tamamının kendi içsel şoklarından kaynaklandığını, zamanla bu etkinin azaldığını ve diğer değişkenlerden gelen şokların etkisinin arttığı görülmektedir. Birinci yılda diğer değişkenlerin GSYH üzerinde bir etkisi yoktur. Onuncu yılın sonunda ise, GSYH varyansının %12'si ekonomik politika belirsizliğindeki şoklardan, %2'si ise jeopolitik riskteki şoklardan kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla hem ekonomi politika belirsizliğinin hem de jeopolitik riskin GSYH üzerindeki etkisi zamanla artmaktadır.

Varyans ayrıştırma analizi sonuçları, ekonomik politika belirsizliğinin GSYH üzerinde önemli bir etkisinin olduğunu ve ekonomik istikrara yönelik politikaların GSYH üzerinde uzun vadeli etkilere yol açabileceğini ortaya koymaktadır. Jeopolitik riskin de GSYH üzerinde etkili olduğu ancak bu etkinin ekonomik politika belirsizliğine göre daha sınırlı kaldığı görülmektedir.

Analizin son aşamasında panel nedensellik testi uygulanmıştır. Nedensellik testleri, bir değişkenin geçmiş değerlerinin diğer değişkenin gelecekteki değerlerini tahmin etmekte anlamlı olup olmadığını göstermektedir. Aşağıdaki Tablo 8'de panel Granger nedensellik testi sonuçlar yer almaktadır.

Eşitlik	Ki-kare	Serbestlik Derecesi	Olasılık
DLGSYH			
DLEPB	18.647	1	0.000
DLJPR	1.755	1	0.185
Tüm	19.900	2	0.000
DLEPB			
DLGSYH	1.057	1	0.304
DLJPR	0.339	1	0.560
Tüm	1.343	2	0.511
DLJPR			
DLGSYH	1.645	1	0.200
DLEPB	0.001	1	0.981
Tüm	1.871	2	0.392

Tablo 8. *Panel Granger Nedensellik Testi Sonuçları*

Tablo 8 incelendiğinde, sadece ekonomik politika belirsizliğinin GSYH'nın nedeni olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu, ekonomik öngörülebilirliği ve istikrarı sağlamaya yönelik politikaların GSYH'yı arttırabileceğini göstermektedir.

6 Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, ekonomik politika belirsizliği (EPU) ve jeopolitik risk belirsizliğinin (GPR) ekonomik büyüme üzerindeki etkileri incelenmiştir. Çalışmanın temel bulguları, EPU'nun GSYH üzerinde güçlü ve anlamlı bir negatif etkisinin bulunduğunu, jeopolitik risk belirsizliğinin ise büyüme üzerindeki etkisinin daha sınırlı kaldığını göstermektedir. Ampirik bulgular, ekonomik politika belirsizliğinin yatırım, istihdam ve tüketim harcamaları üzerindeki etkilerinin, jeopolitik risk belirsizliğine kıyasla daha kalıcı olduğunu ortaya koymaktadır.

Ekonomik büyüme üzerinde belirleyici olan bu belirsizlikleri minimize etmek için hükümetler ve politika yapıcılar bazı önlemler alabilirler. Öncelikle, ekonomik politika belirsizliğinin azaltılması için öngörülebilir ve şeffaf politika yapımı büyük önem taşımaktadır. Hükümetlerin maliye ve para politikaları konusundaki belirsizlikleri azaltması, yatırımcı güvenini artırarak ekonomik büyümeyi destekleyecektir. Örneğin, vergi politikalarındaki ani değişikliklerin önüne geçilmesi ve uzun vadeli ekonomik planlamaların kamuoyuyla paylaşılması yatırımcıların geleceğe yönelik beklentilerini olumlu yönde etkileyebilir.

Jeopolitik risk belirsizliğinin azaltılması ise daha karmaşık ve zorludur. Küresel siyaset dinamiklerine bağlı olarak gelişen jeopolitik riskler, hükümetlerin tek başlarına kontrol edebileceği faktörler değildir. Ancak, dış politika istikrarının sağlanması ve diplomatik ilişkilerin güçlendirilmesi, ekonomik belirsizliklerin bir kısmını minimize edebilmektedir. Özellikle uluslararası iş birlikleri ve ticaret anlaşmalarının artırılması, dış ticarete bağımlı ülkelerin ekonomik dalgalanmalardan daha az etkilenmesini sağlayabilir.

Merkez bankalarının para politikalarını bağımsız ve şeffaf bir şekilde yürütmesi, ekonomik belirsizliklerin etkilerini hafifletebilir. Para politikasının öngörülebilir olması, finansal piyasalarda istikrarın sağlanmasına katkıda bulunarak büyüme performansını artırabilir. Literatürdeki çalışmalar, merkez bankalarının belirsizlik dönemlerinde etkin müdahalelerde bulunmasının ekonomik daralmaları sınırladığını göstermektedir.

Ekonomik politika belirsizliklerinin makroekonomik göstergeler üzerindeki uzun vadeli etkilerini daha iyi anlayabilmek için gelecekteki araştırmalarda farklı metodolojik yaklaşımlar kullanılabilir. Özellikle nedensellik ilişkilerini daha derinlemesine inceleyen çalışmalar, EPU ve GPR'nin ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini daha ayrıntılı bir şekilde ortaya koyabilir. Ayrıca, farklı ülkeler ve dönemler arasında yapılan karşılaştırmalı analizler, belirsizliklerin etkilerinin nasıl değiştiğini anlamaya katkı sağlayabilir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, ekonomik belirsizliklerin ekonomik büyüme üzerindeki etkilerinin yönetilebilir olduğu, ancak bunun etkin ve öngörülebilir politika adımları gerektirdiği söylenebilir. Ekonomik büyümeyi sürdürülebilir kılmak için belirsizlikleri minimize edecek reformlar uygulanmalı, uzun vadeli istikrar odaklı politikalar geliştirilmeli ve küresel iş birlikleri artırılmalıdır.

Kaynakça

- Aisen, 2013. "How Does Political Instability Affect Economic Growth?", *European Journal of Political Economy*, Elsevier, **29,** pp. 151-167.
- Antonakakis, 2013. "Dynamic Co-movements of Stock Market Returns, Implied Volatility and Policy Uncertainty", *Economics Letters,* Elsevier, **120,** pp. 87-92.
- Baker, vd, 2016. "Measuring Economic Policy Uncertainty", *The Quarterly Journal of Economics,* **131,** pp. 1593-1636.
- Barro, 1990. "Government Spending in a Simple Model of Endogeneous Growth", *Journal of Political Economy,* **98,** pp. 103-125.
- Bernanke, 1983. "Irreversibility, Uncertainty, and Cyclical Investment", *The Quarterly Journal of Economics*, **98,** pp. 85-106.
- Blanchard, vd, 1983. "The Dynamic Effects of Aggregate Demand and Supply Distrubances", *American Economic Association,* **79,** pp. 655-673.
- Bloom, 2009. "The Impact of Uncertainty Shocks", *Econometrica,* **77,** pp. 623-685.
- Bown, 2020. "Export Controls: America's Other National Security Threat", *CEPR Discussion Papers,* **14739.**
- Caldara, vd, 2022. "Measuring Geopolitical Risk", *American Economic Review,* **112,** p. 1194–1225.
- GPR. https://www.matteoiacoviello.com/gpr.htm
- Hall, 1978. "Stochastic Implications of the Life Cycle-permanent Income Hypothesis: Theory and Evidence", *Journal of Political Economy,* **86,** pp. 971-987.
- Katos, vd, 2000. **Econometrics: A Practical Approach,** Routledge.
- Kilian, 2009. "Not All Oil Price Shocks Are Alike: Disentangling Demand and Supply Shocks in the Crude Oil Market", *American Economic Review,* **99,** pp. 1053-69
- Levchenko, vd, 2009. "Putting the Parts Together: Trade, Vertical Linkages, and Business Cycle Comovement", *IMF Working Paper,* **09/181.**
- Lütkepohl, 2005. **New Introduction to Multiple Time Series Analysis,** Springer.
- Michael, 2016. "Estimation of Panel Vector Autoregression in Stata: a Package of Programs", *University of Hawaii at Manoa Working Papers,* **201602.**
- Pastor, vd, 2012. "Uncertainty about Government Policy and Stock Prices", *The Journal of Finance,* **67,** pp. 1219-1264.
- Rodrik, 1991. "Policy Uncertainty and Private Investment in Developing Countries", *Journal of Development Economics,* Elsevier, **36,** pp. 229-242.
- Sigmund, 2021. "Panel Vector Autoregression in R with the Package Panel Var", *The Quarterly Review of Economics and Finance,* Elsevier, **80,** pp. 693-720.
- Solow, 1956. "A Contribution to the Theory of Economic Growth", *The Quarterly Journal of Economics,* **70,** pp. 65–94.
- Taylor, 1983. "Discretion versus Policy Rules in Practice", *Carnegie-Rochester Conference Series on Public Policy,* **39,** pp. 195-214.
- Teng, vd, 2021. "Environmental Degradation, Economic Growth and Tourism Development in Chinese Regions", *Environmental Science and Pollution Research,* **28,** pp. 33781–33793.